

Sportmerchandising termékpreferenciák az esemény helyszínén szurkolók körében

Fekete Regina

Mesterszakos hallgató, Testnevelési Egyetem,
regina.fekete91@mail.com

Dr. Kelemen- Erdős Anikó

Adjunktus, Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar
kelemen.aniko@kgk.uni-obuda.hu

Absztrakt: A tanulmány sportmarketing megközelítésben vizsgálja a sportpiac egyik legjelentősebb bevételét képező sporttermék merchandising, a logótípiával és/vagy emblémával ellátott rajongói termékekkel kapcsolatos fogyasztói preferenciákat, fókuszálva a helyszíni szurkolással összefüggő relikviákra. A kutatás célja a sportmarketing célcsoportok és a sporttermék fogyasztás jellemzőinek azonosítása, a vásárlói hajlandóság elemzése. Online megkérdezés eredményeként rámutat arra, hogy elsősorban a labdarúgást kedvelők vásárolnak rajongói termékeket. A leginkább a mezeket részesítik előnyben, bár a kutatás nem tér ki a nem helyszíni szurkolással összefüggő merchandising termékekre. A cikk első része a sportpiaccal, valamint a szponzorálással, ezzel összefüggésben a merchandising termékekkel foglalkozik, majd a kutatási eredmények, illetve azok korlátainak ismertetésére kerül sor.

Kulcsszavak: sportmarketing, szponzoráció, sportmerchandising

1 Bevezetés

A sportmarketing, mely a sportfogyasztók szükségleteinek és igényeinek feltárására és kielégítésére irányul (Mullin, 2007) hozzájárul a sport- és rekreációs tevékenységek fejlesztéséhez és/vagy ösztönzéséhez.

A tanulmány célja a sportpiaci szegmensek, a sportfogyasztói magatartás, illetve ezzel összefüggésben a sportpiac jelentős bevételét képező merchandising termék

fogyasztás, a piaci lehetőségek vizsgálata sportmarketing megközelítésben, a következő főbb kutatási kérdések mentén.

K1: Mely tényezők befolyásolják a sportesemények helyszínén való szurkolást, illetve a televíziós sportközvetítés preferálását?

K2: Szívesen vásárolnak-e a szurkolók sportmerchandising termékeket?

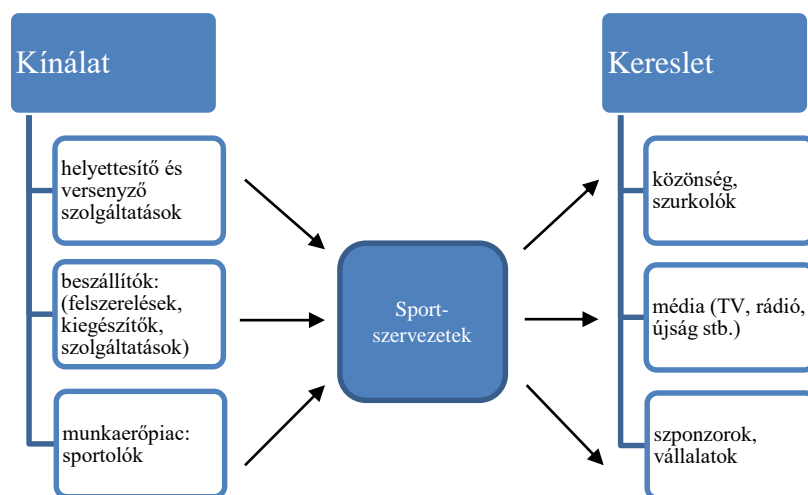
K3: Melyek azok a sporttermékek, amelyek a szurkoló közönség számára a legkedveltebbek?

A cikk első felében szakirodalmi áttekintést nyújtunk, a sportmarketing fogalmi keretet, a piac összetevőit, jellemzőit alapul véve meghatározzuk főbb hipotéziseinket. A második részben mindezekre primer, kvantitatív online megkérdezést alapolunk.

2 Szakirodalmi áttekintés

2.1. Sportpiac és sportmarketing célcsoportok

A professzionális sportpiac üzleti modelljével szemlélteti Paár (2013) a piac szereplőit, illetve a kapcsolatrendszerét (1. ábra), megközelítésében a kínálati oldal meghatározó szereplője a sportterméket előállító sportszervezet, melyek a keresleti oldal szereplőinek, a sportfogyasztóknak értékesítenek. A sportszervezetekben játszó professzionális sportolókra ebben az esetben munkaerőként tekintünk. A sportegyesületek iránti kereslet, illetve a beszállítók által nyújtott kiegészítő szolgáltatások növelik a fogyasztói elégedettséget.

1. ábra:

A professzionális sportpiac modellje

Forrás: Paár, 2013. 18. old.

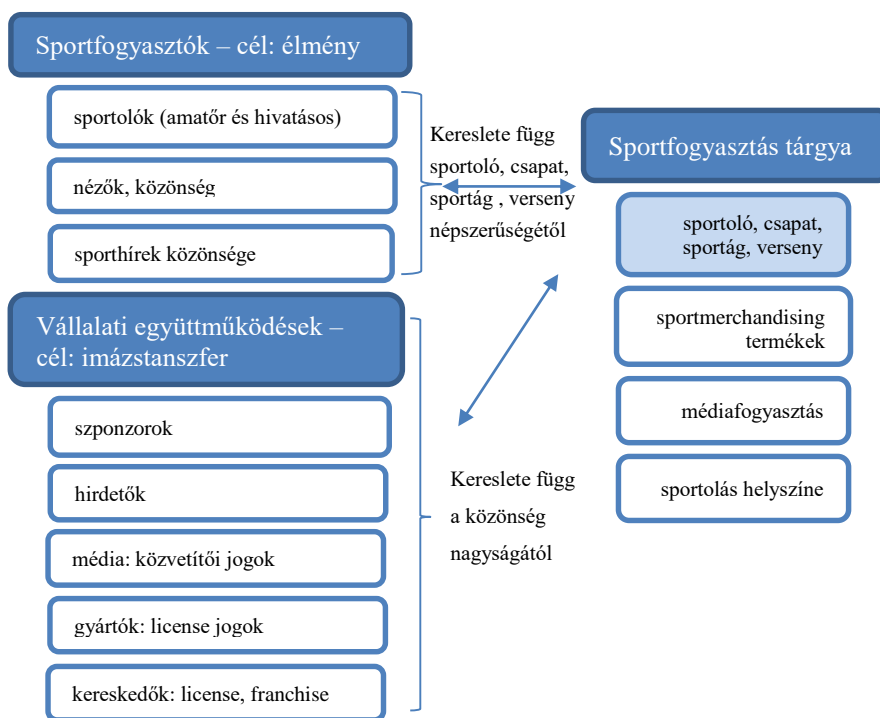
Az Egyesült Államokban a sportkínálat mellett a sport kereslete, fogyasztása is jelentős, a negyvenkilencedik amerikai football döntője, a Super Bowl, amely marketing szempontból az egyik legjelentősebb esemény a reklámok nézettsége szempontjából, a közösségi médiában is kiemelkedő eredményt ért el, a Twitteren a meccs döntő eseményéről 395 ezer, majd a mérkőzés lefújását követően 379 ezer bejegyzés született (Nemzeti Sport Online, 2015).

Az egyesült államokbelihez képest marginális hazai piacon a sportszórakoztatás egy-egy jelentősebb, nagyobb vonzerővel rendelkező eseménytől eltekintve üzleti szempontból kevésbé értelmezhető (Kassay, 2012). Elmondható, hogy a magyar társadalom sportfogyasztása a 2000-es évek elején kezdetleges volt, azonban az internet elterjedése révén lassan fejlődni látszik, mind keresleti, mind kínálati oldalról. A sportpiacon belül a sportágakat különböző megközelítések alapján csoportosíthatjuk, például a sportolók demográfiai ismérvei szerint, vagy akár kategorizálhatjuk a sportág jellege alapján egyéni-, páros-, csapatsportra. A teljessége igénye nélkül, bárhogyan is csoportosítjuk a sportágakat, sportmarketing szempontból mindegyik kategorizálás más és más marketing-megközelítést igényel, más módszerek alkalmazását kívánja meg (Fekete, 2015).

A sportpiacon így minden egyes sportág és annak sporttermékei sajátosak, emiatt a piac is speciális. A sportágak közül népszerűségét tekintve egyértelműen a labdarúgás emelhető ki (Berkes, 2008). A sportpiac sajátossága továbbá, hogy a sportszervezetek egyidejűleg versenytársai és együttműködő felei egymásnak. A keresletben is felfedezhető ingadozás az évszakok váltakozása, az időjárás, a

gazdasági helyzet, az aktuális trendek, vagy az éppen aktuális versenyektől függően, ezért a kínálatot minden keresletet alakító speciális tényező figyelembe vétele mellett szükséges kialakítani (Fekete, 2015).

A sportmarketing annak célcsoportjain keresztül megközelíthető (2. ábra). Az egyik célcsoportját a sportfogyasztók, Neulinger (2007) értelmezésében valamennyi sportoló, – ide értve a hivatásosakat és az amatőröket is, – a nézők, a sporthírek közönsége képezi, hiszen már önmagában a sportolás helyszíne (sportpálya, sportcsarnok, közösségi tér), vagy akár a médiafogyasztás is sportfogyasztás tárgyát képezheti. Ez a „felhasználói” kör az eseménymarketing, rendezvényszervezés, közönségszervezés, másfelől a sporttermékek és -szolgáltatások, illetve sportmerchandising marketingelméleti keretében megközelíthető. A másik célcsoportot a vállalati ügyfelek, együttműködések, a franchise és license szerződések (Chadwick, 2016), valamint a hirdető, szponzorok jelentik, amelyek a sportot kommunikációs csatornaként, üzenet közvetítőként alkalmazzák márkaasszociáció céljából, melynek érdekében szponzorálják a sportolókat. További célcsoportot az üzenet közvetítését célul kitűző tartalomszolgáltató, média jelenti, mely egyfelől a közvetítői jogdíjak értékesítése révén közvetlen célcsoportot képez, másrészt a kommunikáció közvetítésében, mint partner tekintendő. A főbb célcsoportok között kapcsolat áll fenn; a média, a hirdető és a szponzorok kereslete egyaránt a közönség nagyságán, érdeklődésén múlik, mely elsősorban a sportolók, a csapatok, esetlegesen a sportágak népszerűségétől függ. Liu (2011) szerint a célcsoportok közül a sportmarketingnek elsődlegesen a rajongókra szükséges koncentrálnia.

2. ábra

Sportmarketing célcsoportok és a fogyasztás összefüggései

Forrás: Saját szerkesztés

A vállalati célcsoportok számára fontos saját célszegmenseik elérése, mely az egyre jelentősebb reklámkerülés következtében hatékonyabban érhető el nem hagyományos, vonal alatti marketingkommunikációval, szponzoráció és közönségkapcsolatok (PR) révén, mellyel a következő alfejezetben foglalkozunk.

1.2. Sportszponzoráció

Ehhez kapcsolódóan szükséges a sportszponzorálás, illetve az ahhoz köthető, mégis eltérő fogalmak, a támogatás és a mecenatúra megkülönböztetése, tisztázása. A szponzoráció olyan együttműködési megállapodás, cserekapcsolat, amelynek során az alapvető cél az üzleti alapú imázs-transzfer, asszociáció a szponzor és a szponzorált, hivatalos megnevezésében jogtulajdonosok között, melynek eredményeként/ következményeként hozzájárulást nyújt a szponzor stratégiai és marketing céljainak az eléréséhez (Nagy, 2000, Mullin, 2007, Fazekas–Hársányi, 2011). Ez a kölcsönös előnyökre épülő szerződéses kapcsolat a szponzorforrások lehívását gyakran a szükséges sportolói teljesítményekhez köti.

Siker esetén a szponzor üzleti, kereskedelmi előnyökhöz jut. Integrált marketingkommunikáció részeként ennek révén a sportfogyasztóban egységes vállalati márkakép alakul ki.

A szponzoráció a márkaasszociáción keresztül hat a célcsoportra, melynek meghatározója a márkaélmény, amelynek révén összekapcsolja a sportolót, illetve a klubot a fogyasztóval. A jogtulajdonos és a szponzor között imázs-transzfer történik.

Kiemelt a szerepe a játékosokról, csapatról kialakult imázsnak, mely nagymértékben befolyásolja egy mérkőzés hangulatát, a sportolók magatartását mind hazai, mind nemzetközi szinten. A tudatos vállalati arculatépítés széles körben alkalmazott a sport területén, azonban a pozitív arculatépítésben rejlő lehetőségekkel nem minden sportoló, csapat, esemény él, pedig a szponzorálás szempontjából érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni a sportszervezetek marketingkommunikációs tervének kidolgozására és megvalósítására.

A támogatás alapvetően PR eszköz, így a támogatott mentesül a juttatáshoz kapcsolódó előírásoktól. A jótékonykodás, adományozás korlátoktól mentes formája a mecenatúra, mely megvalósulhat társadalmi felelősségvállalás (Corporate Social Responsibility, CSR) részeként. A szponzorálás és a támogatás közötti legfőbb különbség tehát az, hogy a szponzorálás kétoldalú üzleti együttműködés egyenrangú felek között, melynek során a szponzor reklámlehetőséghez jut, a szponzorált sportoló, a sportszervezet vagy rendezvény pedig a vállalat által nyújtott dologi eszközöket, szolgáltatást vagy anyagi juttatást kap. A szponzorálás a sport területén sokszor sokkal hatékonyabb, mint a reklám. Jelentősége, hogy az átadni kívánt üzenetet olyan kontextusba helyezi, melynek révén tartalmában és mondanivalójában is egyedi jelentéstartalom átvitelét teszi lehetővé. A hagyományos kommunikációs eszközök már nem elegendők a fogyasztók figyelmének felkeltésére, ezért szükséges minél kreatívabb módon megszólítani a fogyasztót. A szponzorációs tevékenység során lehetőség nyílik a befogadó egyszerre több érzékszervének befolyásolására, melynek révén részesévé válik a sporteseménynek.

A szponzorálás kommunikációs ereje továbbá abban rejlik, hogy a jogtulajdonos társadalmi elfogadottsága kiterjed a szponzoráló szervezetre, ezáltal a közvélemény kedvezőbb képet alkot az üzleti vállalkozásról. A jogtulajdonos érzelmi és értelmi szempontból jelentősen érintett ügyfélkörével, szurkolóival know howként, inputként járul hozzá az üzleti együttműködéshez. A szponzoráló vállalat azt üzeni a közvéleménynek, hogy hasznos, építő tagja a társadalomnak, nyereségét nemes célokra használja.

Ugyanakkor Kassay (2008) szerint hazánkban a szponzoráltak az esetek jelentős részében kiszolgáltatottak a szponzori bevételeknek, amelynek következtében a két fél nem egyenrangú partnere egymásnak. Erre utal az is, hogy a jogtulajdonos megnevezés helyett a gyakorlatban a szponzorált kifejezés használata jellemző.

A szponzorálás területei közül a legnagyobb befektetések a kezdetek óta a sport területén mutatkoznak meg, Fazekas–Nagy (2000) szerint elsősorban azoknál a vállalatoknál, amelyek a sporttal közvetlenül kapcsolatban állnak, mint például a sportszer- és sportruházatgyártók. A sport, például a license jogok piaci értéke miatt elsőbbséget élvez a szponzorálási piacon, melynek oka egyes társadalmi csoportok jellemzőinek változásaira vezethető vissza. Így többek között az egészségtudatosság megatrendjére (Kozák, 2010 és GfK, 2013), melyhez köthető az aktív pihenés sok formája, mint a fitneszklubok, uszodák, futópályák, kerékpárutak megjelenése és elterjedése, melyek elősegítették a sportszponzoráció kiterjesztését, a sporttermékek, és -szolgáltatások iránti kereslet növekedését. Az elektronikus és digitális médiumok és technológiák széleskörű elterjedése, lehetővé tette a televíziózásban, a sportesemények – akár élő – televíziós közvetítését, így a vállalatok olcsóbb, gyorsabb és hatékonyabb módon alkalmazhatják marketingkommunikációs stratégiáikat mind hazai, mind globális szinten, nyelvi akadályok nélkül, hiszen a sport nyelve és üzenete internacionális.

A szponzornak a sportba való befektetésnek köszönhetően olyan márka- vagy terméktulajdonság kiépítésére nyílik lehetősége, amelynek során a vállalat formálhatja, megerősítheti arculatát, fokozhatja a közönség érdeklődését, demonstrálhatja a sport iránti elkötelezettségét, növelheti árbevételét, versenylőnyre tehet szert. Ennek egyik leghatékonyabb platformja a sport és a sportrendezvények szponzorálása, mely során a szponzor neve szoros összefüggésbe kerül a sportolóval vagy a rendezvénnyel. A magyar sportpiacon az amerikai piaccal ellentétben, gyakoribb jelenség, hogy a sportoló, vagy az egyesület keres magának szponzort, nem pedig a vállalat tesz ajánlatot az általa kiválasztott sportolónak, szervezetnek (Fekete, 2015).

A potenciális szponzorok rendelkezésére áll egy újabb módszer, a sportanalitika a szponzoráltak kiválasztására. Külföldön már elterjedt a sportanalitikára kifejlesztett szoftverek, alkalmazások használata, melyek képesek nyomon követni egy-egy sportoló teljes pályafutásának kvalitatív és kvantitatív jellegű adatait, jellemzőit, így segítve a szponzort adott csapat, illetve játékos szponzorálásában. Az 1. táblázat a szponzorálás további előnyeit és hátrányait ismerteti marketingkommunikációs szempontrendszer szerint.

A hazai sportágak állami támogatása, színvonala és szponzorálása változó és sokszor ellentmondásokba ütköző. A vállalkozók elsősorban a széles körben kedvelt sikersportágakban, látványsportágakban látnak üzleti lehetőséget. Az utánpótlást, illetve a kevésbé közönségnek szánt sportágakat csak ritkán szponzorálják, bár számos példa alátámasztja annak sikerességét, hogyha egy-egy sportot helyi szervezetek támogatnak, ezzel erősítik a helyi közönség lojalitását. Vegyük példaként a Dunaférrt, a Tungsramot, vagy a Pick-Szegedet (Fekete, 2015).

	Előny	Hátrány
Presztízs	általában magas presztízs	kockázat
Befogadói helyzet	kedvező, kikapcsolódás közben	túlzott reklámozás taszító jellege
Technikai adottságok	szinte minden megvalósítható	korlátozott konkrét megjelenés
Közönség	viszonylag széles elérés, célzás lehetősége	egy fő elérése költséges lehet
Időbeliség	hosszú távú hatás	viszonylag rugalmatlan
Jogi szempontok	napjainkban már pontosan szabályozott	az előny egyben hátrány is

1. táblázat

A szponzoráció előnyei és hátrányai marketingkommunikációs szempontrendszer alapján Forrás:
Fazekas–Hársányi (2011) 248. o. alapján Fekete (2015) 36. o.

Széles szurkolói bázis esetén a jogtulajdonosok jelentős bevételi forrását képezhetik a sporttermékek. Ezek körébe azonban nem csupán tárgyak tartoznak, köthet hozzá szolgáltatás, személy, szervezet, hely vagy akár egy eszme is (Hoffmann, 2000). Nehézséget jelent azonban, hogy a szponzor a sikerdíjon keresztül ugyan képes a sportoló motiválására, annak végső eredményességét – törvényes eszközökkel – azonban nem képes befolyásolni, mert az függ a sportoló adott állapotától, a környezeti (időjárás vagy terem/csarnok adottságai), technikai-technológiai feltételektől (létesítmény, sportszervezet, személyzet), illetve a bírók döntéseitől is. Ezek mellett a néző/fogyasztó élményét befolyásolja a sportsztárok imázsa, a jegyár, a kapcsolódó szolgáltatások, illetve a sporttermékek köre is. Továbbá igen jelentős a hatása még más nézők, szurkolók, ellenszurkolók jelenlétének, viselkedésének, melyre a szolgáltatásmarketing alapmodell is rámutat (Eiglier–Langeard, 1987).

A sportfogyasztás alapjául szolgáló tárgyasult sporttermékek közé a különféle sport- és fitneszeszközök, sportruházat és –cipő, valamint az ajándéktárgyak tartoznak, melyek a fogyasztás során szolgáltatásokkal, nem tárgyasult, kevéssé kiszámítható tényezőkkel párosulnak, mint például az edzés, a különféle bajnokságok, kupák (Neulinger, 2007). Ezek további merchandising lehetőségét elemezzük a sportmerchandising alfejezetben.

1.3. Sportmerchandising

A sztár csapatok, illetve - sportolók által használt arculati elemek erős márkaimázst képviselnek. A sportolói márka üzenetet közvetít, mely átvihető a termékekre is, amit sportmerchandisingnak nevezünk. Ennek egyik lényeges előnye, hogy a fogyasztó megítélését, attitűdjét javítja (Szabó, 2013). Ennek révén a sportfogyasztó közvetlen kapcsolatba kerülhet a sportolóval, illetve a csapattal, mely jól illeszkedik a ma fogyasztóját jellemző kapcsolat és élménykeresés körébe. Az újabb szolgáltatást, illetve a fogyasztót középpontba állító

marketingmodellek (service-dominant logic, customer-dominant logic) alapján is magyarázható fogyasztói részvétel, bevonást tesz lehetővé (Kelemen-Erdős, 2015).

A sportmerchandising világszerte jelentős profitot eredményez a vállalkozásoknak, 2015. évben a piac bevétele elérte a 20,07 milliárd dollárt (Statista, 2016a) annak ellenére, hogy igen számottevők a feketegazdaság láthatatlan bevételei is. A teljes sportpiac bevételeinek, mely 2017-re várhatóan eléri a 90,9 milliárd dollárt¹ (Statista, 2016b) ez megközelítőleg eléri a 22 százalékát. A merchandising nem csupán a vállalatok üzleti sikereit szolgálja, de pozitívan hat a sportoló, illetve csapata, valamint a szurkoló kapcsolatára, mert a személyes érintettség növelése révén közelebb viszi a sportolót a szurkolóhoz.

A szponzor vállalatok sportmerchandising termékek révén további marketingkommunikációs lehetőséghez jutnak, mert ezeken a sportoló, illetve csapata arculati formai elemei mellett megjelenhet a szponzor emblémája (képi jel), illetve logója (szöveges megjelenítés). A sportoló egyúttal a célközönség referenciaszemélye, a csapat referenciacsoportot képvisel.

Merchandising keretében elsősorban sportmezeket, egyéb sportfelszereléseket, sálakat, táskákat, szurkolói sapkákat értékesítenek. Amennyiben a nagyobb nemzetközi csapatokat legjobb gyakorlati példaként, „best practise”-ként vesszük alapul, a merchandising termékekkel a vizsgált termékeknel lényegesen szélesebb körű piaci lefedés is megcélozható. A sportmárka a szurkolás „eszközein” kívül átvihető minden termékre, így elsősorban egyéb ruházati termékek, kiegészítők (pl.: okostelefonok, öv), sportszerek, táskák, papír-írószerek, játékok, lakberendezési tárgyak, illatszerek, illetve – elsősorban a szurkoláshoz köthető – élelmiszerek (pl.: Barcelona chips, Real Madrid kávé-cukor) fejlesztésére. Hazai példaként említhető többek között a Pécsi Sörfőzde terméke, a Fradi-sör, illetve a Pölöskei Szörp Barcelona szörpje. A merchandising elősegíti az új-termék elfogadását, lerövidítheti a termékbevezetés időszakát, egyfajta márkakiterjesztést jelent. A licence és franchise megállapodások lehetővé teszik a jogtulajdonos piaci terjeszkedését. Ennek révén megvalósítható a globális piaci jelenlét (Beech-Chadwick, 2007). Egyik legfőbb veszélye azonban, hogy amennyiben a termék nem váltja be a hozzáfűzött reményeket, ez visszahathat a jogtulajdonosra.

A tanulmány a sportpiac és marketing, kiemelten a sportmerchandising, illetve az ezekkel kapcsolatos fogyasztói preferenciák elméleti keretrendszerében vizsgálja a piaci lehetőségeket egy fogyasztói kérdőíves megkérdezés keretében.

---

¹ A teljes sportpiac 2015. évi bevételi adatai nem állnak rendelkezésre, csak a 2017. évi becült adat.

3 Kutatási módszer, hipotézis és adatok

Szekunder kutatásunk alapján, empirikus megkérdezésünk a szurkolók fogyasztói magatartásának, jellemzőinek feltárására, illetőleg a sportfogyasztással összefüggő sporttermékekre irányul a hazai sportpiacon.

Primer kvantitatív kutatásunkat online kérdőíves megkérdezés keretében végezzük. A vizsgálat célsokaságát a 18 és 29 éves fiatalok képezik. Az adatgyűjtés során nem valószínűségi mintavételi technikát alkalmazunk, azon belül kvótás mintavételt, melynek során a 2011. évi népszámlálás nem szerinti megoszlásának arányát figyelembe véve szűrjük a kitöltőket (Fekete, 2015). A kérdőívet kitöltő 171 fős minta megoszlásával a népszámlálás 52,5:47,5 százalékos megoszlási adatait vesszük alapul, melynek eredményeként a minta 52,6 százaléka, azaz 90 kitöltő nő, míg 47,4 százaléka, azaz 81 válaszadó férfi (2. táblázat).

	Népesség szám nemek szerint	Népesség megoszlása	Mintanagyság	Minta megoszlás
ebből férfi	4.718.479 fő	47,5%	81 fő	47,4%
ebből nő	5.219.149 fő	52,5%	90 fő	52,6%
Összesen	9.937.628 fő	100%	171 fő	100%

2. táblázat

Kvótaértékek a népszámlálás adatai alapján

Forrás: Saját szerkesztés a kutatás és KSH (2011) alapján

Kutatásunk a mintavétel módja és a minta nagysága miatt sem reprezentatív, azonban eredményei megalapozhatnak későbbi vizsgálatokat, feltárhatnak újabb kutatási lehetőségeket.

Célkitűzéseinkkel összhangban a következő hipotéziseket határozzuk meg (Fekete, 2015 alapján):

H1: A szurkolókat a sportesemény jegyének ára befolyásolja abban, hogy a helyszínen vagy otthonról szurkolnak-e.

H2: A szurkoló szívesen vesz a kedvenc csapatának emblémájával ellátott sportmerchandising termékeket.

H3: A helyszíni szurkolók szívesen vásárolnak sportmerchandising termékeket.

H4: A labdarúgást kedvelő szurkolók és az sportmerchandising termékek vásárlása között kapcsolat áll fenn.

4 Eredmények

Az adatok előzetes elemzésének eredménye, a minta több szempontú tesztelése a kutatás korlátaira mutat. Az adatbázis adatai nem teszik lehetővé összetett matematikai-statisztikai elemzések vizsgálatát annak ellenére, hogy erre kísérletet teszünk. Hipotézisvizsgálat keretében azonban egyszerűbb többváltozós elemzéseket végzünk, a kutatás eredményeit SPSS Statistic 19 programcsomag segítségével értékeljük.

H1 feltevésünk szerint a szurkolókat elsősorban a jegy ára befolyásolja helyszíni szurkoláskor. Ennek keretében azt vizsgáljuk, hogy melyek a helyszíni szurkolás meghatározó tényezői, így több magyarázó változót elemzünk: a belépőjegy árát, az esetleges utazás távolságát, az időjárást, a mérkőzés, illetve a sportlétesítmény hangulatát, a kiszolgáló személyzet készségességét, továbbá a csapat sikerességét és a sztárjátékosok jelenlétét.

Többváltozós lineáris regresszió számítással ellenőrizzük a változók multikollinearitását, melynek eredményeként az öt referenciaértéket meghaladó tényezőket ($VIF > 5$), így a mérkőzés, valamint a sportlétesítmény hangulatát kizárjuk (3. táblázat). Miután a kettőt meghaladó érték már erős multikollinearitást jelez, így a jegyár és az utazási távolság szempontjait is fenntartásokkal szükséges kezelni. Emellett szintén nem lehetséges az időjárást, valamint a sztárjátékosok szereplését a modellbe építeni, mert nem szignifikánsak a lineáris regresszió számítás során. A modell magyarázó értéke (adjusted R^2) 0,693.

Modell	Nem standardizált együttható		Standardizált együttható	t-próba	α	Kollinearitás	
	B	Standard hiba	Beta			Tolerancia	VIF
Konstans	1,789	,034		53,210	,000		
Jegyár	-,038	,017	-,162	-2,284	,024	,357	2,798
Utazási távolság	-,078	,015	-,355	-5,148	,000	,381	2,627
Személyzet készségesség	-,083	,016	-,301	-5,305	,000	,560	1,787
Aktuális csapatsiker	-,046	,017	-,167	-2,780	,006	,501	1,997

Függő változó: Sportesemény látogatása

3. táblázat

Többváltozós lineáris regresszió modell koeficiensei

Forrás: Saját szerkesztés a kutatás alapján

A t-próba szignifikanciájának eredményeként kapott $p < 0,05$ kisebb értékek a modell tényezőinek megfelelőségére mutatnak. A modell szerint a helyszíni szurkolást a leginkább – ugyan nem kiugró mértékben – a jegyár befolyásolja. Hipotézisünket további kutatás esetén érdemes kiterjeszteni a szolgáltatásélmény meghatározó tényezőire, a csapat sikerességére, továbbá a személyzet készségességére is. A megkérdezés eredményei arra is rámutatnak, hogy az utazási távolság fontos tényező, így érdemes lehet a mérkőzéseket vidéki helyszíneken is megrendezni.

A következő részben a merchandising sporttermékek vásárlással összefüggő tényezőit vizsgáljuk. A sportegyesületek a rajongói termékekkel egyrészt a szurkolói igények kielégítését célozzák, másrészt ennek révén jelentős bevételi forrásra tesznek szert.

Második hipotézisünk szerint a szurkolók szívesen vásárolnak emblémával és/vagy logóval ellátott tárgyakat. A kitöltők 60,2 százaléka (103 fő) vásárolt már valaha a kedvenc csapatának arculati elemét megjelenítő sportterméket, így feltételezésünket nem vetjük el (Fekete, 2015). A csapatok, egyesületek által árusított sporttermékek a szurkolói hűséget szimbolizálják, egy MVM Veszprém kézilabda mérkőzésen a csapat szurkolótábora egytől-egyig piros mezben bíztatja csapatát, míg a Pick Szeged szurkolótábor kék-fehérben hajrázik (Fekete, 2015).

A megkérdezésben elsősorban a helyszíni szurkolással összefüggő termékekre kérdezzük rá, amelynek alapján a vásárlási hajlandóságot vizsgáljuk. A válaszadók főként mezt (96 fő) és sálát (72 fő) vásárolnának (Fekete, 2015). A vásárlói döntés meghatározó eleme kutatásunk szerint, a minőség, mely 89 fő számára a legfontosabb, másodsorban a design (72 fő), az ár (67 fő) csak harmadlagos szerepet játszik (Fekete, 2015).

Ehhez kapcsolódó H3 hipotézisünk szerint a helyszíni szurkolók nagyobb valószínűséggel vásárolnak merchandising termékeket. Feltételezésünket arra – az evidens összefüggésre – alapoztuk, hogy a rajongói tárgyak használati szituációja jelentősen befolyásolja a vásárlói, illetve a fogyasztói magatartást. Lényeges eleme, hogy a termékek fogyasztását mások is lássák, ezzel az egyén kifejezheti egy csoporthoz való tartozását, azonosulását.

A két változó közötti összefüggés vizsgálatához keresztábrás elemzést végzünk (4. táblázat). Az elemzést csak akkor célszerű elvégezni, amennyiben a cellagyakoriság meghaladja a tízes mintaelemszámot (Malhotra–Simon, 2009). Mintánk egyik cellaértéke hét, ezért csupán korlátozottan érvényes eredményeket szolgáltat. A Pearson-féle khi-négyzet értéke rámutat a változók szignifikáns kapcsolatára ($\chi^2(1) = 37,715$, $p < 0,05$), amelynek mértéke a Cramer-féle asszociációs együttható alapján közepes erősségű ($V=0,470$). Ennek alapján hipotézisünk nem vetjük el, mely szerint kapcsolat áll fenn a helyszíni szurkolás és a sporttermékek vásárlása között.

	A szurkoló rendelkezik merchandising termékkel		Összesen
	Igen	Nem	
Helyszíni szurkolás			
Igen	96	36	132
Nem	7	32	39
Összesen	103	68	171

5. táblázat:

A helyszíni szurkolás és a merchandising termékek kapcsolata

Forrás: Saját szerkesztés Fekete (2015) alapján, N=171

H4 feltevésünket, mely szerint a labdarúgást kedvelők és a merchandising sporttermékek vásárlása között kapcsolat van, szintén keresztábrás elemzéssel vizsgáljuk. Ezt az összefüggést mutatja az 5. táblázat.

	A szurkoló rendelkezik merchandising termékkel		Összesen
	Igen	Nem	
Labdarúgást kedveli			
Igen	45	5	50
Nem	58	63	121
Összesen	103	68	171

6. táblázat

A helyszíni szurkolás és a merchandising termékek kapcsolata

Forrás: Saját szerkesztés Fekete (2015) alapján, N=171

Az eredmények szerint a labdarúgást kedvelők nagyobb valószínűséggel vásárolnak merchandising termékeket ($\chi^2(1) = 26,138, p < 0.05; V = 0,391$), mint a más sportokat kedvelők, még akkor is, ha ez a kapcsolat a közepesnél gyengébb.

5 A kutatás korlátai

A kutatás alkalmazott módszertanával kapcsolatos limitációt a kutatási mintavétellel foglalkozó, az eredmények ismertetését megelőző fejezetben határoztuk meg. A kutatás során a fentiekben ismertetett témakörök mellett kísérletet teszünk a sportmerchandising termékeket vásárlók csoportjainak elkülönítésére, valamint a megkülönböztető jegyeinek azonosítására többféle szempontrendszer figyelembe vételével. Többek között vizsgáltuk a termékpreferenciát, a sportversenyek látogatását, a közvetítések megtekintésének helyszínét és további egyéni jellemzőket is.

Klaszterelemzés keretében célul tűztük ki a sportmerchandising termékek vásárlói csoportjainak, szegmenseinek azonosítását. A minta azonban jelentős számú kiugró értéket tartalmaz, amelyek szűrését ugyan megpróbáljuk, de ennek

eredményeként a minta jelentős részének szűrése vált szükségessé, amely a végső eredmények érvényességét, megbízhatóságát nem biztosítja.

A klaszterelemzéssel kapcsolatos limitáció ellenére, – ugyanakkor annak tudatában, hogy a diszkriminancia analízis egyik követelménye a klaszterek meghatározása, – megkíséreljük a diszkriminancia elemzést a csoportok elkülönítési alapját képező függő kritériumváltozó szerinti független változók bevonásával. A mintát a vizsgált jellemző szerint elemzési és értékelési-ellenőrzési mintákra bontjuk, annak érdekében, hogy a kutatás érvényességét biztosíthassuk. Az eredmények azonban csupán kevésbé jelentős összefüggésekre mutatnak rá, például arra, hogy a sportfogyasztók elsősorban a szurkolói sálakat részesítik előnyben, amely ráadásul ellentétben áll korábbi vizsgálatunk eredményével. Az eredmények értelmezése során nem elhanyagolható problémát jelent az sem, hogy a modell magyarázóereje, illetve az osztályozott esetek pontossága minden vizsgált esetben meghaladja a 30, még több esetben az 50 százalékot. A függvény által becsült eredmények így módon nem képesek megragadni az összefüggést, csak esetleges számításokat tesznek lehetővé.

Többcsoportos diszkriminancia elemzést alkalmazunk annak vizsgálatára, hogy az otthon szurkolók, illetve az alkalmanként, valamint a rendszeresen helyszínen szurkolók megkülönböztethetők-e merchandising termékek fogyasztása szerint. Ez az elemzés sem vezetett értékelhető eredményre, melynek feltehető oka, hogy ennél a kérdésnél kiugróan magas, 23 százalék a nem válaszolók aránya, így a figyelembe vehető alacsony mintaelemszám jelentősen korlátozza az eredmények értékelését.

Ugyanakkor úgy gondoljuk, hogy mindkét vizsgált összefüggés további kutatás alapjául szolgálhat. Mind a rajongói kellékekkel rendelkezők jellemzőinek további azonosítása, mind a szurkolás helyszíne és a szurkoláshoz kötődő tárgyak birtoklása közötti összefüggés szerinti megközelítés közelebb vihet ahhoz, hogy a sportmerchandising termékek piacát jobban megismerhessük, szegmentálhassuk, illetve ehhez igazodó marketingstratégiával közelíthessük meg.

Összegzés

A sportmerchandising termékek piaca jelentős, vásárlását elsősorban a használati fogyasztási szituáció befolyásolja, melyben kulcsszerepe van annak, hogy azt külső szemlélők is lássák. A fogyasztás egyik területe a helyszíni szurkolás, melyet kutatásunk szerint elsősorban a jegyár, másodsorban a szolgáltatásélmény, illetve a csapat sikeressége, a személyzet készségessége befolyásol. A sport szurkolás területe szerint elsősorban a labdarúgást kedvelők vásárolnak, illetve vásárolni szándékoznak sportmerchandising tárgyakat.

A sportmerchandising termékek körét szűk körűen, elsősorban a helyszíni szurkolást illetően vizsgáljuk. Ennek során eredményeink a mezzel, valamint a szurkolói sállal kapcsolatos vásárlói hajlandóságra mutatnak rá.

Érdeemes lenne a továbbiakban egy átfogó vizsgálatot végezni, mely a további terméklehetőségekkel kapcsolatos vásárlási hajlandóságot elemzi. Emellett a sportmerchandising fogyasztói piac szegmentációjára, a sportfogyasztók további preferenciáinak, attitűdjének, elégedettségének a feltárására vonatkozó kutatás is hozzájárulna a célpiaci stratégia megalapozásához.

Felhasznált irodalom:

- [1] Beech, J. G., Chadwick, S. (2007): The marketing of sport. Pearson Education, Harlow.
- [2] Berkes P. (2008): Marketingorientációs tényezők a honi professzionális labdarúgás szponzorációs piacának tükrében, Doktori értekezés. Semmelweis Egyetem, Budapest.
- [3] Chadwick, S., Chanavat, N., Desbordes, M. (szerk.) (2016): Routledge handbook of sports marketing. Routledge, New York.
- [4] Eiglier, P., Langeard, E. (1987). Servuction - Le marketing des services, Stratégie et Management. McGraw-Hill, Paris.
- [5] Fazekas I., Harsányi D. (2011): Marketingkommunikáció érthetően. Szókratész Külgazdasági Akadémia, Budapest
- [6] Fazekas I., Nagy A. (2000): Szponzorálás. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- [7] Fekete R. (2015): Sportmarketing és menedzsment Magyarországon, Szakdolgozat, Óbudai Egyetem, Budapest
- [8] GfK (2013): A tehetősebbek egészségmegőrzésre költenek, Sajtószolgálat, 2013. február 5., elérhető: https://www.askgfk.hu/fileadmin/user_upload/banners/news/20130205_A_tehetosebbek_fokent_egeszsegmegorzesre_koltenek.pdf, letöltve: 2016. március 11.
- [9] Hoffmann I. (2000): Sportmarketing. Bagolyvár Könyvkiadó Kft., Budapest
- [10] Kassay L. (2008): Szponzoráció- kommunikációs eszköz és médium. 24. szám
- [11] Kassay L. (2012): A sportszórakoztatás nézőért kiált. Marketing&Menedzsment, 46 évf. 4. sz.26-35. old.

- [12] Kelemen-Erdős Anikó: Főszerepben a fogyasztó? A service-dominant logic elmélet kritikus megközelítése, In: Bíró-Szigeti Szilvia, Petruska Ildikó, Szalkai Zsuzsanna, Kovács István, Magyar Mária (szerk.): Marketing hálózaton innen és túl: Az Egyesület a Marketing Oktatásért és Kutatásért XXI. Országos Konferenciájának tanulmánykötete. Budapest, BME, 2015.08.27-2015.08.28.
- [13] Kozák Á. (2010): Trendek és ellentrendek az üzleti környezetben, Vállalatépítő, elérhető: <http://vallalatepito.hu/2010/01/12/trendek-es-ellentrendek-az-uzleti-kornyezetben/>, letöltve: 2016. március 11.
- [14] KSH (2011): 2.1.1.1 A népesség korév és nemek szerint, a nemek aránya, 2011, elérhető: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_területi_00, letöltve: 2016. április 20.
- [15] Liu, J. P. (2011): Sports merchandising, publicity rights, and the missing role of the sports fan. *Boston College Law Review*, 52/2. pp. 493–516.
- [16] Malhotra, N. K., Simon J. (2009): Marketingkutatás. Akadémiai Kiadó, Budapest
- [17] Mullin B. J. –Hardy S. –Sutton W. A. (2007): Sportmarketing, Human Kinetics Champaign, IL.
- [18] Nagy A. (2005): A sport marketingkommunikációja. Magyar Sportmenedzsment Társaság, Budapest
- [19] Nemzeti Sport Online, (2015): Super Bowl: nézettségi rekord Bradyék negyedik sikere, elérhető: <http://www.nemzetisport.hu/nfl/super-bowl-nezettségi-rekordot-dontott-bradyek-negyedik-sikere-2392577>, letöltve: 2015. február 5.
- [20] Neulinger Á. (2007): Társas környezet és sportfogyasztás, Doktori értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest
- [21] Paár D. (2013): A magyar háztartások sportfogyasztásának gazdasági szempontú vizsgálata, Doktori értekezés. Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron
- [22] Statista (2016a): Total revenue generated from sports merchandising worldwide from 2006 to 2015 (in billion U.S. dollars), elérhető: <http://www.statista.com/statistics/269797/worldwide-revenue-from-ports-merchandising/>, letöltve: 2016. március 11.
- [23] Statista (2016b): Global sports market - total revenue from 2005 to 2017 (in billion U.S. dollars), elérhető: <http://www.statista.com/statistics/370560/worldwide-sports-market-revenue/>, letöltve: 2016. március 11.
- [24] Szabó Á. (2013): Szabadidősport-piacok Magyarországon. *Vezetéstudomány*, 44/4, pp. 18–28.